

Референтно-ціннісні детермінанти розвитку професійних здібностей майбутніх психологів // Психологічні дослідження: наукові праці студентів соціально-психологічного факультету. Випуск 2. / за ред. О.Л. Музики, В.О. Климчука. – Житомир, 20010. – С. 53-55.

53

РЕФЕРЕНТНО-ЦІННІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Степанюк І.

студентка 5 курсу соціально-психологічного факультету

Науковий керівник:
кандидат психологічних наук,
доцент В.В. Горбунова

Сьогодні розвиток психологічної освіти набуває широкої популярності. Підтвердженням того є велика кількість студентів-психологів, які навчаються, та абітурієнтів, які вступають на психологічні спеціальності. Актуальними залишаються питання якості підготовки та тих складових, що детермінують розвиток професійних здібностей майбутніх спеціалістів.

Емпіричне дослідження розвитку професійних здібностей пов'язано з іменами таких психологів як В.М. Дружинін, Н.С. Лейтес, Б.М. Теплов, В.Д. Шадріков та ін., які намагалися виявити сутність цієї

54

особистісної складової, її природу та детермінанти розвитку, розробити адекватні засоби діагностики та статистичного аналізу.

Г.С. Костюк, К.К. Платонов, С.Л. Рубінштейн зауважують, що юнацький вік є сензитивним для утворення цінностей. О.Л. Музика зазначає, що серед детермінантів розвитку професійних здібностей у юнацькому віці, важливими є орієнтація студентів на цінності груп вищого рівня. Процес розвитку професійних здібностей майбутніх психологів пов'язується з ціннісним досвідом, накопиченим у процесі взаємодії з референтними особами. Оскільки, референтність особистості може бути як позитивною, так і негативною, то напрямок, у якому йде розвиток професійних здібностей залежить як від особистісної значущості осіб з різними векторами референтності, так і від того кола (професійного чи поза професійного), до якого вони належать. У зв'язку з цим, ми

висунули припущення, що розвиток професійних здібностей майбутніх психологів розгортається у ціннісному просторі референтних осіб, і усвідомлення індивідуально-психологічних особливостей значимих людей як їх ціннісних характеристик може сприяти або сповільнювати розвиток професійних здібностей студентів.

З цією метою нами була розроблена психосемантична процедура, в якій поєднувались елементи методики вивчення динаміки здібностей (МВДЗ) О.Л. Музики, модифіковані репертуарні решітки Дж. Келлі та оціночна матриця; для обробки результатів дослідження був використаний факторний аналіз.

Студентам-психологам пропонувалось назвати всіх референтних осіб та оцінити наскільки їх думка для них важлива. На другому етапі дослідження – заповнити репертуарні решітки та оцінити ступінь важливості виділених якостей для розвитку професійних здібностей. Третій та четвертий етапи передбачали заповнення студентами оціночної матриці та аналіз референтно-ціннісного компоненту у структурі професійних здібностей успішних та неуспішних студентів.

Таким чином, до референтного кола успішних студентів належать не лише рідні та близькі (мама, тато, сестра, брат, подруга, хлопець та ін), але й викладачі та відомі психологи. Коло референтних осіб неуспішних студентів є обмеженим: батьки, родичі та друзі. Серед індивідуально-психологічних характеристик, що сприяють розвитку професійних здібностей студенти виділили такі: відповідальність, працьовитість та комунікабельність, а серед якостей, що сповільнюють – лінь, замкнутість, пасивність.

На основі факторизації оціночних матриць виявилось, що в успішних студентів виражені не лише моральнісні (емпатійність, комунікабельність, щирість), але і діяльнісні цінності (працьовитість, послідовність, відповідальність), які вказують на вже сформовані деякі

професійні здібності. Що ж стосується неуспішних студентів, то майже всі вони відмічають наявність та високий рівень розвитку моральнісних цінностей у себе, а діяльнісних виділяють незначну кількість та приписують їх не собі, а референтним особам.

Зважаючи на актуальність дослідження обраної проблематики перспективами подальших досліджень є розробка індивідуальних програм розвитку професійних здібностей студентів та ціннісна підтримка особами з професійного кола неуспішних студентів.